

INSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

İNSANİ HAYAT DERNEĞİ

SAHA RAPORU 2

Ekim 2026

YOKSULLUK, BAĞIMLILIK VE TOPLUMSAL RİSKLER

İSTANBUL'UN FATİH
İLÇESİNDE SOSYAL
YARDIM ALAN HANELER
ÜZERİNE BİR SAHA
ARAŞTIRMASI

Saha Raporu 2

Ekim 2026

Hazırlayan

Dr. Hakan Karaman

Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Durmuş Aydın

Editör

Dr. Selim Vatandaş

Referans için: Dr. Hakan Karaman, *Yoksulluk, Bağımlılık Ve Toplumsal Riskler*, İNSAMER Saha Raporu 2. Ekim 2026.

©İNSAMER 2026

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur. Sadece kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir,

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Rovova Medya ve İletişim Ajansı

Baskı:

Pelikan Basım
Ulubatlı Hasan Caddesi No.2 H D
Blok No.19
Başakşehir – İstanbul

***Yapay Zekâ Desteği:** Bu raporun içerik, bulgu ve değerlendirmeleri, sahadan doğrudan elde edilen özgün verilerin analizine dayanmaktadır. Sadece metin düzenleme ve dil geliştirme süreçlerinde ChatGPT'den yararlanılmıştır.

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

İNSANİ HAYAT DERNEĞİ

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	5
Yönetici Özeti.....	6
Giriş	8
Yöntem	9
Bulgular	10
Sonuç ve Değerlendirme	24
Politika Önerileri	27

“

Fatih, İstanbul'un; İstanbul ise Türkiye'nin özeti mahiyetindedir. Bu boyutuyla Fatih'i anlamak, Türkiye'yi anlamaktır.

İstanbul'un Fatih ilçesinde sosyal yardım sağlanan 220 haneyle gerçekleştirilen bu saha raporu; kronikleşen yoksulluğu, düşük eğitim ve istihdam düzeyini, sosyal yardımlara duyulan ihtiyacı ve ailelerin karşı karşıya olduğu sosyal riskleri ortaya koymaktadır.

Araştırma, aile içi iletişimin büyük ölçüde güçlü olmasına rağmen ailelerin çocuklarda disiplin sağlama ve ebeveynlik becerileri konusunda desteğe ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Gençlerdeki suç riskinin ise öncelikli olarak aile içi faktörlerden ziyade sokak, akran çevresi, madde kullanımı ve işsizlik gibi dışsal faktörlerle ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

Takdim

Bir hanenin huzuru ve mutluluğu, yalnızca o hanenin değil, toplumun ortak iyilik ve refahının temelidir. İstanbul'un Fatih ilçesinde sosyal yardım ulaştırılan 220 haneyle gerçekleştirilen bu saha raporu, dezavantajlı hanelerin ekonomik koşullarının yanı sıra eğitim, istihdam, barınma, aile ilişkileri, gençlik, bağımlılık ve suç gibi birbirleriyle kesişen çok sayıda sosyal risk alanını birlikte ele almaktadır.

Araştırma; kronikleşen yoksulluğun yapısını, ailelerin kentsel alandaki uyum sorunlarını ve özellikle gençlerin karşı karşıya kaldığı dışsal risk faktörlerini veri odaklı bir perspektifle gözler önüne sermektedir. Elde edilen bulgular, aile içi iletişimin güçlü yönlerine işaret ederken aynı zamanda ebeveynlik becerileri, sınır koyma ve çocuklarda disiplin sağlama konularında profesyonel rehberliğe duyulan acil ihtiyacı da net bir şekilde ortaya koymaktadır.

İNSAMER ve İnsani Hayat Derneği iş birliğiyle hazırlanan bu ortak saha raporu özellikle kırılgan hanelerdeki sancıları anlamaya ve bağımlılık-yoksulluk ilişkisindeki literatüre katkı sağlamaya çalışmaktadır.

İNSAMER ve İnsani Hayat Derneği olarak sosyal gerçekliğin bilimsel verilerle değerlendirilerek kamu yararına sunulmasının hem farkındalık oluşturulması hem de gelecek nesillere ışık tutması açısından kıymetli olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca raporun sivil toplum ve karar alıcıların da desteği ile mevcut sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesine, risk altındaki birey ve ailelere yönelik daha etkili, koruyucu destek mekanizmalarının oluşturulmasına önemli katkılar sunacağına inanıyoruz.

Dr. Durmuş Aydın
İNSAMER BAŞKANI

Yönetici Özeti

Bu rapor, İnsani Hayat Derneği tarafından İstanbul'un Fatih ilçesinde sosyal yardım ulaştırılan dezavantajlı hanelerin mevcut durumlarını, sosyo-ekonomik yapılarını ve barındırdıkları risk faktörlerini analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Saha uygulaması, 01.10.2025 - 30.10.2025 tarihleri arasında 220 hane temsilcisiyle yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma; demografik yapı, sosyoekonomik durum, aile içi dinamikler ve kriminal risk/bağımlılık boyutları üzerinden kentsel yoksulluğun çok boyutlu bir fotoğrafını sunmaktadır.

Raporun temel bulguları aşağıdaki şekildedir:

- **İstanbul'da mekânsal ve ekonomik entegrasyonun oldukça zor olması, hanelerin kronik yoksulluk döngüsüne sürüklenmesine yol açmaktadır.** Araştırmaya katılan hanelerin %71'i kiracı konumundadır. Bunların %45'i 21 yıldan uzun süredir İstanbul'da

yaşamaya rağmen kentsel zorluklarla karşı karşıyadır. Bu da yoksulluğun kronikleştiğini göstermektedir.

- **Hanelerdeki eğitim düzeyi düşüktür, bu durum doğrudan yoksulluğu ve istihdamı etkilemektedir.** Hanelerdeki ebeveynlerin eğitim düzeyi ağırlıklı olarak ilkokul (182 kişi) ve ortaokul (100 kişi) seviyesinde kalmıştır. Annelerin %83'ü istihdam dışında (ev hanımı) yer alırken, babaların %32'sinin çalışmadığı, %50'sinin ise güvencesiz/özel sektör işçi statüsünde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hanelerin %64'ü İnsani Hayat Derneği dışında hiçbir kurumdan sosyal yardım almamakta olup, sivil toplum desteklerine yüksek oranda bağımlıdır.
- **Araştırmaya katılan ailelerin iletişim düzeyi görece dengeli ve güçlüdür.** Zorlu koşullara rağmen hanelerin %80'inden fazlası aile

içi iletişimi “güçlü” veya “orta seviyede” olarak tanımlamış, “koruyucu” (%46,6) ve “dengeli” (%35,1) ebeveyn tutumları öne çıkmıştır.

- **Ev içi disiplinin yeterince sağlanamamış olması hanelerin en önemli problemlerinden biridir.** Hanelerin %35’inde çocuklara hiçbir disiplin uygulanmazken, %23,64’ünde “sık sık” müdahale edildiği görülmüştür. Bu durum, ailelerin kriz yönetimi ve sınır koyma becerilerinde desteğe ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.
- **Suç riski, aileden ziyade öncelikli olarak dışsal faktörlerden kaynaklanmaktadır.** Ebeveynlerde alkol/madde kullanımı (%92,27 kullanım yok) ve suç geçmişi (%90 kayıt yok) oranları son derece düşük olmasına rağmen, hanelerdeki gençlerin %18,2’si (40 kişi) suça karışmıştır. Bu veri, kriminal riskin aile içi öğrenmeden ziyade dışsal faktörlerden (sokak,

akran baskısı) kaynaklandığını doğrulamaktadır. Gençlerin suça yönelmesinde en büyük etkenlerin “kötü arkadaş ortamı” (%37,33) ve uyuşturucu madde/alkol kullanımı olduğu görülmektedir (%24,00).

- **Suç ile madde kullanımı arasında bir bağlantı bulunmaktadır.** Suça karışan gençlerin %57,50’sinde aktif madde/alkol kullanımı tespit edilmiş ve işlenen suçların başında %40 oranıyla doğrudan uyuşturucu madde kullanımı gelmiştir. Ayrıca bu gençlerin büyük çoğunluğunun (29 kişi) çalışmadığı belirlenmiştir. Suça karışan gençlerin %35’i hayatında sadece bir kez suç işlemişken, diğer bir %35’lik kesim suçu 5’ten fazla kez tekrarlayarak kronik bir kriminal döngüye girmiştir.

Giriş

Kentsel yoksulluk ve sosyal dışlanma, dezavantajlı grupların toplumsal hayata katılımını zorlaştıran ve çok boyutlu müdahaleler gerektiren temel sosyal sorunların başında gelmektedir. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü sosyal yardım faaliyetleri, kırılgan grupların desteklenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Elinizdeki bu rapor, İnsani Hayat Derneği tarafından sosyal yardım ulaştırılan hanelerin genel özelliklerini, yaşadıkları mevcut zorlukları ve sosyal kırılganlıklarını bütüncül bir perspektifle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma kapsamında haneler salt ekonomik durumlarıyla değil; demografik yapıları, eğitim seviyeleri, barınma ve konut özellikleri gibi yapısal faktörlerle birlikte ele alınmıştır. Buna ek olarak, hanelerin diğer kurumlardan sosyal yardım alma durumları, aile içi iletişim örüntüleri, ebeveyn tutumları ve disiplin uygulamaları gibi mikro düzeydeki aile içi dinamikler de incelenerek, sosyoekonomik dezavantajların psiko-sosyal yansımalarına ışık tutulması hedeflenmiştir.

Raporun en özgün ve kritik boyutlarından birini, dezavantajlı hanelerde gözlemlenen sosyal risk göstergelerinin analizi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, hanelerdeki yetişkinlerin ve özellikle risk altındaki gençlerin suça bulaşma durumları detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Suça sürüklenen gençlerin sosyodemografik profilleri, madde ve alkol kullanım alışkanlıkları, suça yönelme nedenleri ve suç davranışlarının temel özellikleri analiz edilerek hanelerin sosyal yapısına ve barındırdıkları risk potansiyeline ilişkin kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur. Elde edilen bu verilerin ve gerçekleştirilen analizlerin, salt bir durum tespiti olmanın ötesine geçmesi hedeflenmektedir. Bu raporun, İnsani Hayat Derneği'nin mevcut sosyal yardım uygulamalarının verimliliğini artırmasına, kanıta dayalı ve ihtiyaç odaklı yeni sosyal hizmet müdahalelerinin planlanmasına temel teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Nihai olarak çalışma, hem aile bütünlüğünün desteklenmesi hem de risk altındaki gençlere yönelik koruyucu-önleyici sosyal politikaların geliştirilmesi için stratejik bir yol haritası sunma gayesi taşımaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, İnsani Hayat Derneği tarafından sosyal yardım desteği sağlanan dezavantajlı hanelerin mevcut durumlarını, sosyoekonomik yapılarını ve barındırdıkları risk faktörlerini ortaya koymayı amaçlayan genel tarama modelinde tasarlanmış betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini, derneğin veri sisteminde İstanbul ili Fatih ilçesine kayıtlı bulunan toplam 1121 hane oluşturmaktadır. 01.10.2025 –30.10.2025 döneminde yürütülen saha uygulaması sürecinde, ulaşılabilirlik ve gönüllülük esası dikkate alınarak görüşmeyi kabul eden 220 hane araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur.

Araştırma verileri, haneleri temsilen her haneden bir bireyle yüz yüze görüşülerek derlenmiştir. Saha uygulaması sırasında hane içerisinde erişilebilen ve görüşmeye rıza gösteren bireylerle (anne, baba veya çocuklar) anket gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların aile içindeki farklı statülerden (ebeveyn veya çocuk) oluşması nedeniyle, elde edilen veriler analiz edilirken kimi tablolar “görüşme yapılan kişi bazı”, kimi tablolar ise genel “hane bazı” olarak sunulmuştur.

Çalışmada elde edilen veriler dört temel boyut üzerinden incelenmiştir:

- 1. Sosyodemografik ve Hane Yapısı:** Hanede yaşayan bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyleri; hanedeki kişi ve çocuk sayısı, konut mülkiyet durumu, doğum yeri ve İstanbul’a göç süresi.
- 2. Sosyoekonomik Boyut:** Hanelerin toplam gelir düzeyi, ebeveynlerin istihdam/çalışma durumları ve mesleki statüleri ile İnsani Hayat Derneği dışında kamu kurumlarından veya diğer STK’lardan sosyal yardım alma durumları.
- 3. Psiko-Sosyal ve Aile İçi Dinamikler:** Hane üyeleri tarafından algılanan aile içi iletişim örüntüleri, benimsenen ebeveyn tutumları ve hane içi disiplin uygulama sıklıkları.
- 4. Risk Faktörleri ve Kriminal Boyut:** Anne ve babaların alkol/madde kullanım alışkanlıkları ve suça karışma (hüküm giyme vb.) durumları. Ayrıca risk altındaki gençlerin yaş grupları, eğitim ve istihdam durumları, suça yönelme nedenleri, işlenen suç türleri, suç tekrarı (sıklığı) ve uyuşturucu/alkol kullanım durumları.

Bulgular

İnsani Hayat Derneği'nin Fatih ilçesinde sosyal yardım desteği sağladığı hanelere yönelik yürütülen bu araştırmada hane profillerine ilişkin bir analiz sunulmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak aşağıdaki tablo, her haneden görüşme yapılan 220 kişinin demografik bilgilerini yansıtmaktadır:

Tablo 1: Görüşme Yapılan Kişilerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzdelik	Medeni Durum	Yüzdelik
Kadın	194	%88,18	Evli – 124	%56,36
			Bekar – 25	%11,36
			Boşanmış – 26	%11,82
			Eş Vefatı – 19	%8,64
Erkek	26	%11,82	Evli – 15	%6,82
			Bekar – 9	%4,09
			Boşanmış – 2	%0,91
			Eş Vefatı – Bulunmuyor	%0
Toplam	220	%100	220	%100

İnsani Hayat Derneği tarafından hizmet alan ve bu kapsamda görüşülen kişilerin demografik bilgilerine bakıldığında yaş ortalamasının 38,11 olduğu, yaş aralığının ise 16 - 71 arasında değiştiği görülmektedir. Kişilerin demografik özellikleri incelendiğinde, bireylerinin büyük çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Tabloya göre toplam 220 hane bireyinin 194'ü kadın, 26'sı ise erkektir. Medeni durum dağılımına bakıldığında ise kadınların %56,36'sının evli, %11,36'sının bekar, %11,82'sinin boşanmış ve %8,64'ünün eşinin vefat ettiği belirlenmiştir. Erkeklerde ise %6,82'sinin evli, %4,09'unun bekar ve %0,91'inin boşanmış olduğu görülmektedir. Erkek bireyler arasında eş vefatı durumu bulunmamaktadır. Tablo, araştırmada kadın aile bireylerinin daha yüksek oranda yer aldığını göstermektedir.

Destek sağlanan hanelerde bulunan anne ve babaların eğitim düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır. Bu değerlendirme yapılırken ebeveynlerin hayatta olup olmama ve boşanma durumu dikkate alınmamış; eğitim düzeyine ilişkin veriler, hanedeki anne ve baba bilgileri esas alınarak analiz edilmiştir.

Tablo 2: Hanelerdeki Anne ve Babaların Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	Baba ¹	Anne ²	Toplam
Okuryazar	32	66	98
İlkokul	98	84	182
Ortaokul	46	54	100
Lise	29	0	29
Üniversite	14	15	29
Lisansüstü	1	1	2
Toplam	220	220	440

Tablo 2’de hanelerde ebeveynlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde, en yüksek oranın ilkokul mezunlarında olduğu görülmektedir. Buna göre toplam 182 hane bireyi ilkokul mezunudur. Okuryazar düzeyindeki birey sayısı 98, ortaokul mezunu birey sayısı 100, lise mezunu birey sayısı 29, üniversite mezunu birey sayısı 29 ve lisansüstü eğitim düzeyindeki birey sayısı ise 2’dir. Eğitim düzeyleri cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadın aile bireylerinin özellikle okuryazar, ortaokul ve üniversite düzeylerinde daha fazla olduğu; erkek aile bireylerinin ise ilkokul ve lise düzeylerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Genel itibariyle hanede eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak ilkokul ve ortaokul seviyesinde toplandığını ortaya koymaktadır.

Destek sağlanan hanelerin yapısına ilişkin elde edilen bilgiler Tablo 3’te yer almakta olup hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki çocuk sayısı, hanelerin konut durumu, hanelerin göç durumu ve hanelerin memleketine dair bilgilerin genel dağılımı gösterilmiştir.

¹ Vefat ve boşanma verilerinde yer alan babalar da dahil edilmiştir.

² Vefat ve boşanma verilerinde yer alan anneler de dahil edilmiştir.

Tablo 3: Hane Yapılarına İlişkin Bilgiler

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	Kişi Aralığı	Toplam Hane Sayısı
	1-3 Kişi	75 Hane
	4-6 Kişi	133 Hane
	7-9 Kişi	12 Hane
	Toplam	220
Hanedeki Çocuk Sayısı	Çocuk Sayısı	Toplam Hane Sayısı
	0 Çocuk	42
	1-3 Çocuk	131
	4-5 Çocuk	36
	6 ve Üzeri	11
	Toplam	220
Hanelerin Konut Durumu	Konut Durumu	Toplam Hane Sayısı
	Ev Sahibi	63
	Kira	157
	Toplam	220
Hanelerin Göç Durumu	Kaç Yıl Önce İstanbul’a Geldi?	Toplam Hane Sayısı
	0-1 yıl	9
	1-5 yıl	14
	6-10 yıl	18
	11-20 yıl	36
	21-30 yıl	49
	31 yıl ve üzeri	49
	Belirlenemeyen	45
	Toplam	220

Hanelerin Memleketi	Memleketi - Şehir	Kişi Sayısı
	Mardin	48
	Siirt	37
	Diyarbakır	23
	İstanbul	21
	Kastamonu	11
	Konya	9
	Sinop	8
	Adıyaman	6
	Malatya	6
	Kahramanmaraş	5
	Diğer iller	46
	Toplam	220

Tablo 3'te 220 hanenin büyük çoğunluğunun 4-6 kişiden oluştuğu görülmektedir. Hanelerin %60,45'inin 4-6 kişi aralığında, %34,09'unun 1-3 kişi aralığında ve %5,45'inin ise 7-9 kişi aralığında yaşadığı belirlenmiştir. Bu bilgi, araştırma kapsamındaki hanelerin ağırlıklı olarak çekirdek ya da çekirdek-geniş hane yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Hanelerdeki çocuk sayısı incelendiğinde, hanelerin %59,55'inin 1-3 çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Çocuğu bulunmayan hane oranı %19,09, 4-5 çocuğa sahip hane oranı %16,36 ve 6 ve üzeri çocuğa sahip hane oranı ise %5,00 olarak belirlenmiştir. Bu durum, hanelerin çoğunlukla düşük ve orta sayıda çocuklu haneler olduğunu göstermektedir.

Konut durumuna ilişkin bilgiler değerlendirildiğinde, hanelerin %71,36'sının kiracı, %28,64'ünün ise ev sahibi olduğu görülmektedir. Bu sonuç, hanelerin önemli bir bölümünün kira ödediklerini göstermektedir.

Hanelerin İstanbul'a göç süreleri incelendiğinde, hanelerin %22,27'sinin 21-30 yıl, %22,27'sinin ise 31 yıl ve üzeri süredir İstanbul'da yaşadığı belirlenmiştir. Bunun yanında %16,36'sının 11-20 yıl, %8,18'inin 6-10 yıl, %6,36'sının 1-5 yıl ve %4,09'unun 0-1 yıl arası süredir İstanbul'da bulunduğu görülmektedir. Ayrıca göç süresi belirlenemeyen hane oranı %20,45'tir. Bu bilgiler, hanelerin önemli bir kısmının uzun yıllardır İstanbul'da yaşamlarını sürdürdüğünü göstermektedir.

Hanelerin memleketi incelendiğinde, en yüksek oranın Mardin (%21,82) ve Siirt (%16,82) illerinde görülmektedir. Diyarbakır (%10,45) ve İstanbul (%9,55) ise sırasıyla diğer yüksek oranlı iller arasında yer almaktadır. Kastamonu (%5,00), Konya (%4,09), Sinop (%3,64), Adıyaman (%2,73), Malatya (%2,73) ve Kahramanmaraş (%2,27) daha düşük oranlarda temsil edilmektedir. Diğer illerin toplam oranı ise %20,91 olarak hesaplanmıştır. Bu bilgiler, genel olarak değerlendirildiğinde, hanelerin önemli bir bölümünün Güneydoğu Anadolu Bölgesi kökenli olduğu anlaşılmaktadır.

Destek sağlanan hanelerin sosyoekonomik düzeylerine ilişkin veriler Tablo 4'te yer almaktadır. Bu bilgiler, hanelerin ekonomik durumu, çalışma durumu ve mesleki durumlarının genel dağılımını göstermektedir.

Tablo 4: Hanelerin Sosyoekonomik Düzeyleri

Hanelerin Gelir Durumu		
	Gelir Aralığı	Hane Sayısı
	0 – 5.000 TL	17 Hane
	5.000 – 10.000 TL	22 Hane
	10.000 – 15.000 TL	31 Hane
	15.000 – 20.000 TL	58 Hane
	20.000 TL ve üzeri	92 Hane
Toplam		220
Hanedeki Anne – Baba Çalışma Durumu		
	Anne	Baba
Vefat etmiş	0	19
Çalışıyor	30	119
Geçici Çalışıyor	7	11
Çalışmıyor	183	71
Toplam	220	220
Hanedeki Anne-Baba Meslek Durumu		
	Anne	Baba
Vefat Etmiş	0	19
Çalışmıyor / Ev Hanımı	170	41

Kamu (Memur)	8	15
Özel Sektör/işçi	35	110
Serbest Meslek / Esnaf	7	35
Toplam	220	220

* Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde Türkiye’de aylık net asgari ücret 22.104,67 TL’dir.

Hanelerin gelir durumları incelendiğinde, en yüksek oranın 20.000 TL ve üzeri gelir grubunda olduğu görülmektedir. Buna göre hanelerin %41,82’si 20.000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahiptir. Bunu %26,36 ile 15.000–20.000 TL gelir grubu takip etmektedir. Hanelerin %14,09’unun 10.000–15.000 TL, %10’unun 5.000–10.000 TL ve %7,73’ünün ise 0–5.000 TL gelir aralığında bulunduğu belirlenmiştir.

Hanelerdeki anne ve babaların çalışma durumları incelendiğinde, annelerin büyük çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir. Buna göre annelerin %83,18’i çalışmamakta, %13,64’ü düzenli bir işte çalışmakta ve %3,18’i geçici işlerde çalışmaktadır. Babalarda ise %54,09’unun aktif olarak çalıştığı, %5’inin geçici işlerde çalıştığı ve %32,27’nin çalışmadığı belirlenmiştir. Ayrıca babaların %8,64’ünün vefat etmiş olduğu görülmektedir. Bu bilgiler, hanelerde ekonomik sorumluluğun ağırlıklı olarak babalar tarafından karşılandığını göstermektedir.

Anne ve babaların meslek durumları değerlendirildiğinde, annelerin büyük çoğunluğunun (%77,27) çalışmayan/ev hanımı grubunda yer aldığı görülmektedir. Annelerin %15,91’inin özel sektör/işçi statüsünde çalıştığı, %3,64’ünün kamu çalışanı olduğu ve %3,18’inin serbest meslek/esnaf grubunda bulunduğu belirlenmiştir. Babalarda ise en yüksek oranın %50 ile özel sektör/işçi grubunda olduğu görülmektedir. Babaların %18,64’ü çalışmayan grubunda yer alırken, %15,91’inin serbest meslek/esnaf ve %6,82’sinin kamu çalışanı olduğu görülmektedir. Ayrıca babaların %8,64’ünün vefat ettiği belirlenmiştir.

Hanelerin, İnsani Hayat Derneği dışında sosyal yardım alıp almama durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: İnsani Hayat Derneği Dışında Sosyal Yardım Alma Durumları

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik
Sosyal yardım almıyor	141 Hane	%64,1
Sosyal yardım alıyor	79 Hane	%35,9
Toplam	220	%100

Tablo 5'te yer alan verilere göre, 220 hanenin 79'unun (%35,9) sosyal yardım aldığı, 141'inin ise (%64,1) herhangi bir sosyal yardım almadığı belirlenmiştir. Buna göre, hanelerin çoğunluğunun İnsani Hayat Derneği dışında kamu kurum ve kuruluşlardan sosyal yardım almayan hanelerden oluştuğu görülmektedir. Elde edilen bilgiler, sosyal yardım alma durumunun haneler arasında farklılaştığını ve sosyal yardımlardan yararlanan hanelerin toplam haneler içerisindeki oranının yaklaşık üçte bir düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Hanelerdeki bireylerin hane içi iletişime ilişkin algıları Tablo 6'da sunulmaktadır. Tablo, katılımcıların hane içindeki iletişim düzeyini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin dağılımı ortaya koymakta ve hane içi etkileşimin genel görünümüne dair bilgi sağlamaktadır.

Tablo 6: Hane İçi Algılanan İletişim Durumu

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik
Çok Güçlü	15 Hane	%6,82
Güçlü	103 Hane	%46,82
Orta Seviyede	75 Hane	%34,09
Zayıf	15 Hane	%6,82
Çok Zayıf	12 Hane	%5,45
Toplam	220	%100

Tablo 6'da hanede hane içi iletişim durumuna ilişkin bilgiler incelendiğinde, hanelerin büyük çoğunluğunun iletişim yapısını olumlu olarak değerlendirdiği görülmektedir. En yüksek oran %46,82 ile “güçlü” iletişim düzeyine ait olup, bunu %34,09 ile “orta seviyede” iletişim takip etmektedir. “Çok güçlü” iletişim düzeyine sahip olduğunu belirten hane oranı %6,82'dir. Buna karşılık, “zayıf” ve “çok zayıf” iletişim düzeyine sahip hanelerin oranlarının sırasıyla %6,82 ve %5,45 olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bilgiler, hanelerde aile içi iletişimin genel olarak olumlu ve işlevsel bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların hane içerisinde algılanan ebeveyn tutumlarına ilişkin algıları Tablo 7'de sunulmaktadır. Elde edilen bilgiler, ebeveynlerin çocuklarına ve hane üyelerine yönelik tutumlarının katılımcılar tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 7: Hane İçi Algılan Ebeveyn Tutumu³

	Toplam İşaretleme	Yüzdelik
Baskıcı	43	%12,7
Dengeli	119	%35,1
Koruyucu	158	%46,6
Özgürlükçü	17	%5,0
İlgisiz	2	%0,6

Tablo 7’de hanedeki ebeveynlerin çocuklarına yönelik ebeveyn tutumları incelendiğinde, en yaygın olarak belirtilen tutumun “koruyucu” ebeveynlik olduğu görülmektedir (n=158; %46,6). Bu tutumu, “dengeli” ebeveynlik yaklaşımı izlemektedir (n=119; %35,1). Katılımcıların %12,7’si (n=43) ebeveyn tutumunu “baskıcı” olarak değerlendirirken, %5,0’ı (n=17) “özgürlükçü” bir tutum benimsendiğini ifade etmiştir. “İlgisiz” ebeveyn tutumu ise yalnızca %0,6’lık bir oranla (n=2) en düşük düzeyde belirtilmiştir. Elde edilen bilgiler, hanelerin çocuk yetiştirme süreçlerinde ağırlıklı olarak koruyucu ve dengeli ebeveynlik yaklaşımlarını benimsediklerini göstermektedir.

Hanelerde çocuklara yönelik disiplin uygulama durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 8’de sunulmaktadır. Tablo, hanelerin çocuk yetiştirme süreçlerinde disiplin uygulama sıklıklarına ilişkin dağılımı ortaya koymaktadır.

Tablo 8: Ebeveynlerin Evde Disiplin Uygulama Durumları

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik
Ara Sıra	46 Hane	%20,91
Sık Sık	52 Hane	%23,64
Disiplin Uygulamaz	77 Hane	%35,00
Çocuğu yok	42 Hane	%19,09
Geçersiz Cevap	3 Hane	%1,36
Toplam	220	%100

³ Her hane birden fazla seçeneği işaretlemiştir. Rakamlar toplam işaretleme sayısını göstermektedir.

Tablo 8’de ebeveynlerin hane içinde disiplin uygulama durumları incelendiğinde, en yüksek sayının disiplin uygulamayan hanelerde olduğu görülmektedir (n=77, %35,00). Bunu sık sık disiplin uygulayan haneler takip etmektedir (n=52, %23,64). Çocuğuna yönelik herhangi bir sınırın bulunmadığını belirten hane sayısı 77 (%35,00), ara sıra disiplin uygulayan hane sayısı 46 (%20,91) ve geçersiz cevap veren hane sayısı 3 (%1,36)’tür. Bu bilgiler, hanelerin disiplin uygulamaları açısından farklı yaklaşımlar benimsediklerini göstermektedir.

Hanelerdeki anne ve babaların alkol ve madde kullanım durumlarına ilişkin elde edilen bilgiler Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9: Anne/Babanın Alkol/Madde Kullanımı

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik
Alkol/Madde Kullanımı Yok	203 Hane	%92,27
Sadece Alkol Kullanımı	8 Hane	%3,64
Sadece Madde Kullanımı	4 Hane	%1,82
Alkol ve Madde Kullanımı	2 Hane	%0,91
Bilmiyorum Cevabı	2 Hane	%0,91
Geçersiz Cevap	1 Hane	%0,45
Toplam	220	%100

Tablo 9 incelendiğinde, hanelerin büyük çoğunluğunda anne veya babanın alkol/madde kullanımının bulunmadığı görülmektedir (%92,27). Sadece alkol kullanımı olduğunu belirten hanelerin oranı %3,64 iken, sadece madde kullanımı bulunan hanelerin oranı %1,82’dir. Hem alkol hem madde kullanımı bulunan hanelerin oranı ise %0,91 olarak belirlenmiştir. “Bilmiyorum” cevabı veren hanelerin oranı %0,91, geçersiz cevap verenlerin oranı ise %0,45’tir. Bu bilgiler, hanelerde anne/babada alkol ve madde kullanım oranının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Görüşme gerçekleştirilen hanelerde anne veya babanın suç işleme durumuna ilişkin elde edilen veriler Tablo 10’da sunulmaktadır. Tablo, ebeveynlerin suç davranışıyla ilişkilendirilen durumlarına yönelik katılımcı beyanlarının dağılımını göstermektedir.

Tablo 10: Görüşme Yapılan Hanede Anne veya Babanın Suç İşleme Durumu

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik	
Evet	22	%10	
Hayır	198	%90	13 Kişi: Uyuşturucu Kullanımı/Satışı
			5 Kişi: Şiddet Suçları (Kavga, Yaralama vb.)
			1 Kişi: Kaçakçılık
			3 Kişi: Bilinmiyor
Toplam	220	%100	

Tablo 10'da anne veya babaların suç geçmişi incelendiğinde, hanelerin büyük çoğunluğunda ebeveynlere ait herhangi bir suç kaydının bulunmadığı görülmektedir (n=198). Buna karşılık 13 hanede uyuşturucu kullanımı ve satıcılığı/torbacılık, 5 hanede kavga, adam öldürmeye teşebbüs veya yaralama, 1 hanede kaçakçılık suçunun bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca 3 hane bu konuda bilgi vermemiştir. Bu durum, ebeveynlerin büyük bölümünde suç geçmişi bulunmamakla birlikte sınırlı sayıda hanede ciddi suç davranışlarının görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 11'de, hanede bulunan gençlerin suç işleme durumuna ilişkin dağılım sunulmaktadır.

Tablo 11: Hanede Bulunan Gencin Suç İşleme Durumu

	Toplam Hane Sayısı	Yüzdelik
Evet	40	%18,2
Hayır	180	%81,8
Toplam	220	%100

Tablo 11'de hanede bulunan gençlerin suç işleme durumuna ilişkin bilgiler incelendiğinde, gençlerin büyük çoğunluğunun suç işlemediği görülmektedir (%81,8; n=180). Buna karşılık, gençlerin %18,2'sinin (n=40) suç işlediği belirtilmiştir. Elde edilen bilgiler, araştırma kapsamındaki hanelerde yaşayan gençlerin önemli bir bölümünün suç davranışından uzak olduğunu, buna karşın sınırlı bir grubun ise suç işleme deneyimine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Suçta bulaşan gençlere ilişkin sosyodemografik özellikler incelenmiş olup elde edilen bilgiler Tablo 12’de sunulmaktadır. Tablo, söz konusu gençlerin yaş, eğitim durumu ve çalışma durumuna ilişkin genel dağılımı ortaya koymaktadır.

Tablo 12: Suça Bulaşan Gencin Sosyodemografik Bilgileri

Suçta Bulaşan Gencin Doğum Tarihi		
	1981-1988 arası doğumlu	7 Kişi
	1991-1999 arası doğumlu	19 Kişi
	2000-2008 arası doğumlu	14 Kişi
Suçta Bulaşan Gencin Eğitim Durumu		
	Okuryazar	2 Kişi
	İlkokul	8 Kişi
	Ortaokul	13 Kişi
	Lise	13 Kişi
	Üniversite	2 Kişi
	Lisansüstü	2 Kişi
Suçta Bulaşan Gencin Çalışma Durumu		
	Çalışıyor	8 Kişi
	Çalışmıyor	29 Kişi
	Geçici Çalışıyor	3 Kişi

Tablo 12’de suçta bulaşan gençlerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler incelendiğinde, doğum tarihi açısından en yüksek oranın 1991-1999 yılları arasında doğan gençlerde olduğu görülmektedir (19 kişi). Bunu 2000-2008 yılları arasında doğanlar (14 kişi) ve 1981-1988 yılları arasında doğanlar (7 kişi) izlemektedir.

Eğitim durumu bakımından değerlendirildiğinde, suçta bulaşan gençlerin en yoğun olarak ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gördükleri belirlenmiştir (her biri 13 kişi). İlkokul mezunu olanların sayısı 8, okuryazar olanların sayısı 2, üniversite mezunu olanların sayısı 2 ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip olanların sayısı da 2’dir. Bu durum, suçta bulaşan gençlerin ağırlıklı olarak ortaöğretim düzeyinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Çalışma durumuna ilişkin bilgiler incelendiğinde ise, suçta bulaşan gençlerin büyük çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir (29 kişi). Çalışan genç sayısı 8 iken,

geçici işlerde çalışanların sayısı 3'tür. Bu durum, düzenli bir iş sahibi olmamanın suça bulaşan gençler arasında yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Suça bulaşan gençlerin suç davranışına ilişkin özellikleri incelenmiş olup elde edilen bilgiler Tablo 13'te sunulmaktadır. Tablo, gençlerin suça bulaşma nedenleri, suça bulaşan gencin alkol/madde durumu, suç işlediği türler ve suç işleme sıklığına dair genel dağılımı ortaya koymaktadır.

Tablo 13: Suça Bulaşan Gencin Suç Davranışına İlişkin Özellikleri⁴

Suça Bulaşan Gencin Suça Bulaşma Nedenleri		(Toplam İşaretleme)	Yüzdelik
	Kötü Arkadaş Ortamı	28	%37,33
	Uyuşturucu Madde/ Alkol	18	%24,00
	İşsizlik	6	%8,00
	Yoksulluk	6	%8,00
	Aile İçi Sorunlar	7	%9,33
	Maddi Kazanç Sağlama	3	%4,00
	Merak / değişiklik isteği	3	%4,00
	Aile kaybı / yas / özel yaşam olayları	3	%4,00
	Geçersiz cevap	1	%1,33
	Toplam		%100
Suça Bulaşan Gencin Uyuşturucu/Alkol Kullanımı			
	Kullanım Yok	12 Kişi	%30,00
	Madde/Alkol Kullanımı Var	23 Kişi	%57,50
	Belirsiz /Bilgi Yok	5 Kişi	%12,50
	Toplam	40 Kişi	%100
Suça Bulaşan Gencin Suç İşlediği Türler		Toplam İşaretleme	

⁴ Her hane birden fazla seçeneği işaretlemiştir. Rakamlar toplam işaretleme sayısını göstermektedir.

	Şiddet (Darp, Yaralama, Cinayet),	11	%20,00
	Uyuşturucu madde kullanımı	22	%40,00
	Uyuşturucu Madde Satıcılığı	6	%10,91
	Hırsızlık	8	%14,55
	Soygun/Gasp	1	%1,82
	Dolandırıcılık	2	%3,64
	Silah Bulundurma	1	%1,82
	Tehdit	1	%1,82
	Adam Yaralama	1	%1,82
	Bilgi Alınamadı	2	%3,64
	Toplam		%100
Suçta Bulaşan Gencin İşlediği Suçu İşleme sıklığı			
	Hayatında 1 kez	14 Kişi	%35,00
	1-3 Kez	6 Kişi	%15,00
	3-5 Kez	4 Kişi	%10,00
	5'ten Fazla	14 Kişi	%35,00
	Geçersiz cevap	2 Kişi	%5,00
	Toplam		%100

Tablo 13 incelendiğinde, suça bulaşan gençlerin suça yönelme nedenleri arasında en yüksek oranın kötü arkadaş ortamı (%37,33) ve uyuşturucu madde/alkol kullanımı (%24,00) olduğu görülmektedir. Bunu aile içi sorunlar (%9,33), işsizlik (%8,00) ve yoksulluk (%8,00) izlemektedir. Maddi kazanç sağlama (%4,00), merak/değişiklik isteği (%4,00) ve aile kaybı, yaş ya da özel yaşam olayları (%4,00) daha düşük oranlarda belirtilmiştir. Bu bilgiler, gençlerin suça yöneliminde sosyal çevre ve madde kullanımının belirgin etkenler olduğunu göstermektedir.

Suçta bulaşan gençlerin uyuşturucu/alkol kullanım durumları incelendiğinde, gençlerin büyük çoğunluğunun madde/alkol kullandığı (n=23, %57,50) görülmektedir. Kullanımın olmadığı belirtilen genç sayısı 12 kişi (%30,00) iken, 5 kişi (%12,50) için kullanım durumunun belirsiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, suça karışan gençler arasında madde ve alkol kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir.

Gençlerin işlediği suç türleri değerlendirildiğinde, en sık görülen suç türünün uyuşturucu madde kullanımı (22 işaretleme, %40,00) olduğu görülmektedir. Bunu şiddet içerikli suçlar (11 işaretleme, %20,00) ve hırsızlık (8 işaretleme, %14,55) izlemektedir. Uyuşturucu madde satıcılığı (6 işaretleme, %10,91), dolandırıcılık (2 işaretleme, %3,64) ve bilinmiyor (2 işaretleme, %3,64) daha düşük oranlarda yer almaktadır. Soygun/gasp, silah bulundurma, tehdit ve adam yaralama suçlarının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, suç davranışlarının ağırlıklı olarak madde kullanımı ve şiddet içerikli eylemler etrafında yoğunlaştığını göstermektedir.

Suçta bulaşan gençlerin suç işleme sıklıklarının farklı düzeylerde dağılım gösterdiği görülmektedir. Gençlerin %35,00'inin (14 kişi) hayatında yalnızca bir kez suç işlediği, yine %35,00'inin (14 kişi) ise 5'ten fazla kez suç işlediği tespit edilmiştir. Bu durum, suçta bulaşan gençler arasında hem tek seferlik suç davranışı gösterenlerin hem de suç davranışını sürekli olarak tekrarlayanların önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra gençlerin %15,00'i (6 kişi) 1-3 kez, %10,00'u (4 kişi) ise 3-5 kez suç işlediğini belirtmiştir. Geçersiz cevap veren gençlerin oranı ise %5,00 (2 kişi) olarak belirlenmiştir. Elde edilen bilgiler, suçta bulaşan gençlerin önemli bir bölümünün suç davranışını tekrarlama eğiliminde olduğunu ve suçun bazı gençler açısından süreklilik gösterebilen bir davranış biçimi haline gelebildiğini düşündürmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırma, İnsani Hayat Derneği tarafından sosyal yardım ulaştırılan 220 hanenin demografik, sosyoekonomik ve psiko-sosyal dinamiklerini bütüncül bir yaklaşımla incelemektedir. Araştırmaya katılan haneleri temsilen görüşülen bireylerin %88,18'inin kadın olması ve yaş ortalamasının 38,11 olarak belirlenmesi, kentsel yoksulluk koşullarında sosyal yardım arayışında ve hane içi kriz yönetiminde yükün ağırlıklı olarak kadınların omuzlarında olduğunu göstermektedir.

Hanelerdeki anne ve babaların eğitim düzeylerinin büyük oranda okuryazar (98 kişi), ilkökul (182 kişi) ve ortaokul (100 kişi) seviyesinde yoğunlaşması ve yükseköğretim oranlarının yok denecek kadar az olması, düşük eğitim-düşük gelir sarmalının hanelerdeki en temel dezavantajlılık kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim seviyesindeki bu sınırlılık, mevcut istihdam olanaklarını daraltmakla kalmamakta, aynı zamanda yoksulluğun nesiller arası aktarım riskini de yapısal hale getirmektedir.

Bu demografik tabloya hane yapısı ve barınma koşulları eklendiğinde durumun yapısal zorlukları daha da belirginleşmektedir. Hanelerin %60,45'inin 4-6 kişilik çekirdek veya geniş aile yapısına sahip olduğu ve %59,55'inde 1-3 çocuk bulunduğu görülmektedir. Bu hane yapısı ile birlikte katılımcıların büyük bir kısmının (toplam 98

hane, %44,54) 21 yıl ve daha uzun süredir İstanbul'da yaşamasına rağmen %71,36'sının kiracı konumunda olması sosyolojik açıdan oldukça çarpıcıdır. Ailelerin köken olarak ağırlıklı biçimde Güneydoğu Anadolu illerine (Mardin %21,82, Siirt %16,82, Diyarbakır %10,45) dayanmasıyla birlikte okunduğunda bu veri; on yıllara yayılan kent yaşamına rağmen ekonomik ve mekânsal entegrasyonun sağlanmadığını, kentsel yoksulluğun belli bir demografik grupta kronikleştiğini işaret etmektedir.

Söz konusu kronikleşme hali, hanelerin sosyoekonomik darboğazı ve yardım bağımlılık durumuyla da doğrudan desteklenmektedir. Hanelerin gelir durumları incelendiğinde %41,82'sinin 20.000 TL ve üzeri gelir grubunda olduğu beyan edilse de, hanedeki kişi sayısının yüksekliği dikkate alındığında hane halkı fert başına düşen gelirin yetersiz kaldığı açıktır. Annelerin %83,18'inin çalışma hayatının dışında kalarak ev hanımı statüsünde bulunması, aileyi tek bir gelire bağımlı kılmaktadır. Babaların ise %50'sinin özel sektör/işçi statüsünde çalışması ve %32,27'sinin çalışmıyor olması, hane ekonomisinin son derece güvencesiz bir zemine oturduğunu göstermektedir. Ayrıca hanelerin %64,1'inin İnsani Hayat Derneği dışında hiçbir kurumdan sosyal yardım almaması, kamu sosyal hizmet ağlarına ve diğer destek

mekanizmalarına erişimde yaşanan yetersizliği ve sivil toplum kuruluşlarının buradaki taşıyıcı rolünü net bir şekilde kanıtlamaktadır.

Yaşanan tüm bu sosyoekonomik zorluklara rağmen, aile içi dinamikler incelendiğinde dikkat çekici bir dayanıklılık göze çarpmaktadır. Hanelerin %80'inden fazlasının aile içi iletişimi “güçlü” (%46,82) veya “orta seviyede” (%34,09) tanımlaması ve ebeveyn tutumlarında “koruyucu” (%46,6) ile “dengeli” (%35,1) yaklaşımların öne çıkması, ailenin zorlu koşullarda dahi birincil sosyal sermaye ve dayanışma ağı olarak işlev gördüğünü teyit etmektedir. Ancak bu olumlu algı, ev içi disiplin uygulamalarıyla büyük bir tezat oluşturmaktadır. Hanelerin %35'inde çocuklara hiçbir disiplin uygulanmazken, %23,64'ünde “sık sık” disiplin uygulandığı belirtilmiştir. Disiplin konusundaki bu aşırı uçlar, yani tamamen sınırsızlık ya da sürekli müdahale hali, ebeveynlerin kriz yönetimi ve sağlıklı sınır koyma becerilerinde rehberliğe ihtiyaç duyduğunu verisel olarak ortaya koymaktadır.

Ebeveynlerin yaşadığı bu sınır koyma zorlukları ve kuşaklararası farklılaşma, özellikle gençlerin dahil olduğu suç ve bağımlılık sarmalında kendini en sert biçimde göstermektedir. Anne ve babalarda alkol/madde kullanımı (%92,27 kullanım yok) ve suç geçmişi (%90 kayıt yok) oranları son derece

düşükken, hanede yaşayan gençlerin %18,2'sinin (40 kişi) suç davranışına karışmış olması, kriminal riskin aile içi öğrenmeden ziyade dışsal faktörlerden (sokak, akran baskısı, mahalle) kaynaklandığını teyit etmektedir. Suça karışan 40 gencin eğitim durumları ağırlıklı olarak ortaokul ve lise düzeyindeyken, büyük bir kısmının (29 kişi) istihdam dışında kaldığı ve çalışmadığı görülmektedir. Bu durum, okullardan ve iş hayatından kopan gençlerin suç dinamiklerine ne denli açık hale geldiğini göstermektedir. Gençlerin suça yönelme nedenlerinde %37,33 ile “kötü arkadaş ortamı” ve %24,00 ile “uyuşturucu madde/alkol kullanımı” ilk sıralardadır. Suça bulaşan gençlerin %57,50'sinde (23 kişi) aktif madde/alkol kullanımının tespit edilmesi ve işlenen suçlar arasında doğrudan “uyuşturucu madde kullanımı”nın %40 ile başı çekmesi, bağımlılığın suç davranışını tetikleyen ve süreklilik kazandıran en temel mekanizma olduğunu göstermektedir. Suç işleme sıklığına bakıldığında, gençlerin %35'inin hayatında bir kez suça karışmış olması henüz başlangıç aşamasındaki bir grubun varlığını gösterirken, diğer bir %35'inin 5'ten fazla kez suç işlemiş olması, sistemle ilk temastan sonra rehabilite edilemeyen gençlerin kriminal döngüye hapsediğini göstermektedir. Nihai olarak veriler, kentsel yoksulluğun ve genç işsizliğinin sokak dinamikleriy-

le birleşerek bağımlılık ve suç üreten kronik bir yapıya dönüştüğünü doğrulamaktadır.

Ortaya çıkan bu yapısal ve kronik tablo, İnsani Hayat Derneği'nin ve ilgili kurumların sosyal yardım stratejilerinde aynı veya nakdi yardımlarla sınırlı kalan geleneksel yaklaşımların ötesinde, dezavantajlılığı ve suç döngüsünü kırma potansiyeli taşıyan proaktif yaklaşımlar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Araştırma verileri, yardıma bağımlı hanelerin sosyoekonomik kapasitelerinin artırılması ve özellikle gençlerin kriminalize olmasının engellenmesi için, aileyi ve genci merkeze alan, psiko-sosyal kalkınma odaklı müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Aile içindeki disiplin tutarsızlıklarını dengelemek ve ekonomik yükü büyük oranda tek başına omuzlayan kadınları desteklemek adına, babaları da sürece dahil eden kapsamlı ebeveyn destek programlarının hayata geçirilmesi aile içi dayanıklılığı artırmak

için kritik bir adımdır. Özellikle suç ve madde kullanımı sarmalındaki gençler için kurum merkezli pasif hizmet modellerinin ötesine geçilerek yenilikçi sosyal politika stratejileri benimsenmelidir.

Riskin ev içinde değil, doğrudan mahalle ve akran ortamında üretildiği gerçeğinden hareketle, gençlere kendi doğal yaşam alanlarında temas etmeyi önceleyen sokak temelli sosyal çalışma uygulamaları stratejik bir zorunluluk olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, suça karışan gençlerin çok büyük bir kısmının istihdam dışında kalması, bağımlılıkla mücadelenin yalnızca tıbbi veya psikolojik bir arınma süreci olmadığını göstermektedir. Bu noktada tedavi süreçlerinin mesleki eğitimle eş zamanlı yürütüldüğü, genci toplumsal üretime katan istihdam temelli rehabilitasyon modellerinin derneğin temel çalışma alanlarından biri haline getirilmesi, suç tekrarını önlemede ve sosyal entegrasyonu sağlamada en etkili koruyucu mekanizma olacaktır.

Politika Önerileri

Kentsel yoksulluğun ve genç işsizliğinin sokak dinamikleriyle birleşerek bağımlılık ürettiği bu tablo, mevcut sosyal yardım stratejilerinde paradigma değişikliğini zorunlu kılmaktadır.

- Kurum merkezli **pasif hizmet modellerinin ötesine geçilme- li**; gençlere kendi doğal yaşam alanlarında (mahalle, sokak vb.) doğrudan temas eden proaktif uygulamalar stratejik bir öncelik haline getirilmelidir.
- Suça sürüklenen ve madde kullanan gençlerin büyük bölümünün istihdam dışında olduğu gerçeğinden hareketle; **bağımlılık tedavisi ile mesleki eğitimin eş zamanlı yürütüldüğü, gençleri toplumsal üretime katan rehabilitasyon modelleri** geliştirilmelidir.

- Aile içi disiplin tutarsızlıklarını gidermek ve hane içi kriz yönetiminde yükü paylaşmak amacıyla, **babaların da aktif olarak katılım sağladığı güçlendirme programları** hayata geçirilmelidir.
- Sivil toplum kuruluşları salt yardım dağıtıcı rolden çıkarak, kanıta dayalı bu veriler ışığında yerel yönetimler ve kamu otoriteleri nezdinde yoksulluğu önleyici makro sosyal politikalar için **aktif savunuculuk** rolü üstlenmelidir.

